

Др Љиљана Чекић

СВАШТАРА КУЋНОГ ДРАМАТУРГА

Ванредни професор Филолошког факултета Универзитета у Источном Сарајеву на Катедри за општу књижевност, библиотекарство и театрологију, драматург у Народном позоришту Републике Српске, а прије свега писац, др Бранко Брђанин објавио је књигу „Драма и позорница у Бањој Луци“ у издању Арт принта из Бање Луке. Рецензенти књиге били су проф. др Војо Ковачевић и проф. др Саша Кнежевић.

Поред матичног, др Брђанин, по позиву, предавао је на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци. Члан је *Удружења књижевника Српске, Удружења књижевника Србије, Удружења драмских умјетника Републике Српске, Удружења драмских писа-*

ца Србије и Удружења филмских уметника Србије (као сценариста). За књижевно и радио-драмско стваралаштво награђиван је угледним признањима (најбољи текст домаће радио-драме *Црни анђео* на Фестивалу Југословенске радио-телевизије, Охрид 1990, и *GRAND PRIX JPT* за играно-документарну драму *Срећан рођендан господине Каудерс*, 1991; награда *Светозар Ђоровић* за најбољу прозну књигу објављену на српском језику 2003–2004. /роман *Михаил*/ и др.). Аутор је научних студија, бројних стручних и научних радова из области позоришта и драме, као и из домаће књижевности уопште.

Интересовање за театролошке књиге не постоји само код директних актера позоришних предста-

ва и истраживача театарског рада већ и код најширег круга читалаца. Иако је књижевност која проучава позоришну умјетност струковна литература, књига Бранка Брђанина није намијењена само театарским неимарима, већ и најширем кругу гледалаца и љубитеља театра који су се на било који начин сусрели са позориштем или његовим умјетницима. Па ипак, таква врста књига ријетко излази из Гутенбергове машинерије. Невелик је број оних који су кадри да такву литературу стварају. Један од тих и таквих је аутор ове књиге-биљежнице, књиге-својеврсног драматуршког дневника, књиге-свједока позоришних времена, али и друштвених догађања, др Бранко Брђанин.

Ова позоришна биљежница (студија) човјека који је професионално везан за највећу позоришну кућу у Републици Српској даје читаоцу на увид позоришна кретања у бањолучком театру, од његовог оснивања до данашњих дана, посвећујући посебну пажњу оним догађајима у којима је аутор био један од активних креатора позоришног живота. Наиме, као умјетнички директор ове куће, у периоду од 1998. до 2004. год. Брђанин је директно утицао на репертоарски избор великог броја драмских текстова који су у алхемијском процесу настајања сценског догађаја прерасли у веће и сложеније дјело које

називамо позоришна представа. Овај рукопис представља збирку ауторових промишљања на задате теме које су биле значајне за активни театарски живот институције у којој је ангажован као драматург. Стиче се утисак да је Брђанин писао редове ове књиге онако како се живи и ради, један по један, у оном слиједу како су наилазили у његовом животу.

Огроман простор ауторовог интересовања и анализе неминовно се рефлектује на штиво које је пред нама. Рукопис обилује бројним подацима, од театрографских, књижевних до политичких, историјских, социолошких и др.

Брђанин слика театарско платно својим снажним личним односом према догађајима и временима. Он суди и пресуђује, навија за своје миљенике, брани их од историјских догађаја, он се љути, галами... Његов став, нарочито у прва два дијела књиге осликава сву већментност ауторовог карактера, али и контемплацију његових анализа. Он вивисецира одређене ауторе и њихов позоришни опус, проблематизује појмове националног и националистичког, исписује странице ове књиге црпећи знања из теорије драме и историјских чињеница, да би из литерарне опсервације повремено прешао на моралну проповијед.

Његове реченице су разгранате, са мноштвом асоцијација, повремено луцидно разигране, уз велики број опширних напомена и цитата, али и језгровите и директне у његовом виђењу и промишљању театра. У маниру доброг професора, Брђанин покушава да (интерпетира) подучи свога читаоца исписујући прегршт дигресија, настојећи да наведе што већи број података у што краћем тексту.

Једна од особености ауторовог рукописа огледа се у акцентовању појединих ријечи или дијелова реченице употребом различитог типографског инструментаријума (курзив, верзал, подебљана слова, кориштење знакова навода), као и репетицијом одређених мисли.

Књига је подијељена у четири дијела и, као у Хазарском речнику, ови дијелови могу бити прочитани по реду, али и по насловима који читаоцу привуку пажњу. Свако поглавље, као и сваки текст унутар њега представља самосвојну цјелину која може бити третирана потпуно аутономно, али и као дио интегралног текста.

У првом дијелу књиге, под називом „Народно позориште у Бањој Луци 1930-1956“ аутор даје скраћени преглед театарских догађања у бањолучком позоришту, током 26 бурних сезона у три државе, са јаким реферисањем на политичке прилике у којима је ова

позоришна кућа радила и стварала. Уз мноштво цитата и фуснота, аутор проширује домен анализе и пружа увид у размишљања неких својих претходника који су имали задатак да тумаче скоро заборављена позоришна збивања.

Проблем који је незаобилазан код анализе представа којима аналитичар није имао прилику да свједочи, јавља се усљед, како то назива Петар Марјановић, „усуда пролазности“, који онемогућава истраживача да стекне тачну слику о протеклим позоришним догађањима. Усљед ових непремостивих препрека, истраживачи се ослањају на секундарне изворе који у себи садрже значајну дозу личног приступа, па нас тако реконструкција минулих догађаја додатно удаљава од оригинала.

Ова књига у свом првом поглављу не представља само историографску студију већ и својеврсну социолошку анализу театарског живота, у којој аутор објашњава шири друштвени контекст.

У другом дијелу, под називом „Случајеви“ аутор се бави опсервацијом литерарног опуса три драмска писца који су у специфичним историјским и политичким околностима постали „случајеви“. Анализом позоришне цензуре на примјеру тих аутора, писац ове књиге разоткрива политичке механизме који су ди-

ректно утицали на позоришни рад. Као познавалац литературе, нарочито оне за коју није потребно додатно превођење, али и као човјек острашћен у ишчитавању свега што се појави у штампи, Брђанин износи властите конклузије о сценској судбини рукописа који су изишли из пера Николе Кољевића, Скендера Куленовића и Бранка Ђопића.

Назив трећег поглавља књиге „Из репертоара“ јасно упућује на његов садржај. Уз несумњиво познавање литературе и емпиријске импресије, аутор ствара занимљив и веома утемељен амалгам. Анализирајући не само драмско дјело, него и поједине драмске писце, друштвене појаве које су условиле генерисање одређене драмске естетике, рефлексије на културолошки простор које је имало перцепцију за одређени профил драмских рукописа, у специфичном друштвено-политичком озрачју, Брђанин склапа прецизну значењску слику о комплексности настанка и живота драмских дјела која су у једном историјском тренутку пронашла своје мјесто на сцени Народног позоришта Републике Српске. И не само да су га нашле него су захваљујући личном ангажману аутора ове књиге, имале освијетљен пут којим су се усправљале пред публиком.

Стилизовани дневник кућног драматурга који у овој књизи носи наслов „Из драматуршке радио-

нице“ представља четврту цјелину књиге. То је заправо низ записа о драмским текстовима који су имали своју сценску реализацију у Бањој Луци с краја 20. и почетка 21. вијека. Репертоарска еклектика НП РС, чији је творац писац овог рукописа, представља синтезу савремених и класичних домаћих текстова, као и савремених и класичних страних драма, што аутор и наводи у самој књизи. Лепеза драмских писаца је веома широка, од Јована Стерије Поповића, Борислава Михајловића Михиза, Велимира Лукића, Небојше Ромчевића, Биљане Србљановић и Богдана Шпањевића, до Александра Диме Оца, Жана Пола Сартра, Бернарда Шоа, Николаја Ердмана, Алда Николаја и Емануела Шмита.

Оваква књига није намијењена само академској јавности, него најширем кругу читалаца, од оних које занима историјски преглед позоришног живота од доба Краљевине Југославије до данашњих дана, оних који су заинтересовани за анализу драме са позиције теорије књижевности, до оних који се интересују за поједина сценска дјела и ауторе. Велики број података уз прецизну мисао и јасну реченицу, уз неколицину духовитих синтагми са нескривеном енергијом и личним печатом аутора, ова књига може представљати занимљиво штиво за разнородан читалачки аудиторјум.